

LISA 2

**PEIPSIÄÄRE VALLA ETTEVÕTLUSE JA
TÖÖHÕIVE ANALÜÜS**

Objekti aadress: *TARTU MAAKOND, PEIPSIÄÄRE VALD*

Tellijä: *PEIPSIÄÄRE VALLAVALITSUS*

Töö täitja: *KOBRAS AS*

Juhataja: *URMAS URI*

Projektijuht/planeerija: *TEELE NIGOLA*

Planeerija: *PIIA KIRSIMÄE*

Planeerija assistent: *SILVIA TÜRKSON*

Kontrollis: *ENE KÖND*

Üldinfo

TÖÖ NIMETUS:	Peipsiääre valla ettevõtluse ja tööhõive analüüs
OBJEKTI ASUKOHT:	Tartumaa, Peipsiääre vald
TÖÖ EESMÄRK:	Ettevõtluse ja tööhõive analüüsi koostamine Tartumaa Peipsiääre vallale
TÖÖ LIIK:	Ettevõtluse ja tööhõive analüüs
TÖÖ TELLIJAJA:	Peipsiääre Vallavalitsus Tartu mnt 4, Alatskivi alevik 60201 Peipsiääre vald Tartu maakond
Kontaktisik:	Raimond Võimre Ehitusspetsialist Tel 5301 5887 raimond.voimre@peipsivald.ee
TÖÖ TÄITJAJA:	Kobras AS Registrikood 10171636 Riia 35, 50410 Tartu Tel 730 0310 http://www.kobras.ee
Projektijuht:	Teele Nigola - maastikuarhitekt-planeerija Tel 730 0310, 518 7602 teele@kobras.ee
Töö koostajad:	Piia Kirsimäe - kartograaf-geoinformaatik, planeerija Silvia Türkson - planeerija assistent
Konsultandid:	Urmas Uri - geoloog, keskkonnaekspert (KMH0046) Reet Lehtla - maastikuarhitekt-planeerija Noela Kulm - keskkonnaekspert Erki Kõnd - projektijuht, projekteerija
Kontrollijad:	Reet Lehtla - maastikuarhitekt-planeerija Ene Kõnd - tehniline kontrollija

Kobras AS litsentsid / tegevusload:

1. Keskkonnamõju hindamise tegevuslitsents:
KMH0046 Urmas Uri
2. Keskkonnamõju strateegilise hindamise juhteksperdid: Urmas Uri, Teele Nigola
3. Hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba nr 379.
Hüdrogeoloogilised uuringud.
Hüdrogeoloogiline kaardistamine.
4. Maakorraldustööd. Tegevuslitsents 15 MA-k.
5. MTR-i majandustegevusteed:
  - Ehitusuuringud EG10171636-0001;
  - Ehitusprojekti ekspertiis EK10171636-0002;
  - Omanikujärelevalve EO10171636-0001;
  - Projekteerimine EP10171636-0001.
6. Maaparandusalal Tegutsevate Ettevõtjate Registri (MATER) registreeringud:
  - Maaparandussüsteemi omanikujärelevalve MO0010-00;
  - Maaparandussüsteemi projekteerimine MP0010-00;
  - Maaparanduse uurimistöö MU0010-00;
  - Maaparanduse ekspertiis MK0010-00.
7. Muinsuskaitseameti tegevusluba E 377/2008. Vastutav spetsialist Teele Nigola (VS 606/2012, tähtajatu). Ehitismälestiste, ajaloomälestiste, tööstusmälestiste ja UNESCO maailmapärandi nimekirja objektidel konserveerimise ja restaureerimise projektide ning muinsuskaitse eritingimuste koostamine, uuringud ja muinsuskaitsealine järelevalve (sh muinsuskaitsealadel) maastikuarhitektuuri valdkonnas.
8. Veeuuringut teostava proovivõtja atesteerimistunnistus (reoveesetest, pinnaveest, põhjaveest, heit- ja reoveest proovivõtmine) Noela Kulm - Nr 1536/18, Tanel Mäger – Nr 1535/18.
9. Kutsetunnistused:
  - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 095665 – Urmas Uri;
  - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 116662 – Tanel Mäger;
  - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 106122 – Erki Kõnd;
  - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 131647 – Oleg Sosnovski;
  - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr 120446 – Martin Võru;
  - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000481 – Ervin R. Piirsalu;
  - Diplomeeritud veevarustuse- ja kanalisatsiooniinsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000482 – Ervin R. Piirsalu;
  - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr E004017 – Kert Kartau;
  - Diplomeeritud veevarustuse- ja kanalisatsiooniinsener, tase 7, kutsetunnistus nr E004029 – Kert Kartau;
  - Volitatud maastikuarhitekt, tase 7, kutsetunnistus nr 142815 – Teele Nigola;
  - Ruumilise keskkonna planeerija, tase 7, kutsetunnistus 109264 – Teele Nigola;
  - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083232 – Ivo Maasik;
  - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083233 – Marek Maaring;
  - Maakorraldaja, tase 6, kutsetunnistus nr 141508 – Ivo Maasik;
  - Markšneider, tase 6, kutsetunnistus nr 135966 – Ivo Maasik.

SISUKORD

1 SISSEJUHATUS	6
2 PEIPSIÄÄRE VALLA LÜHIÜLEVAADE	7
3 PEIPSIÄÄRE VALLA ETTEVÕTLUSKESKKONNA ÜLEVAADE VÕRDLUSES TARTU MAAKONNAGA	8
4 ETTEVÕTTED PEIPSIÄÄRE VALLAS	10
4.1 ETTEVÕTETE ARV JA PAIKNEMINE.....	10
4.2 TÖÖTURG JA TÖÖHÕIVE.....	12
4.3 ETTEVÕTETE KÄIVE.....	14
4.4 VALDKONNAD JA MÕJUTEGURID.....	15
5 KOKKUVÕTE	TÕ

RGE! JÄRJEHOIJAT POLE MÄÄRATLETUD.

Mõisted

Sekundaarsektor	Sekundaarsektor ehk tööstussektor tegeleb valmistoodangu tootmisega. Sinna kuuluvad kõik tootmise, töötlemise ja ehitusega seotud valdkonnad. Sekundaarsektorisse kuuluvad metallitööstus, ehitustööstus, tekstiilitööstus, keemia- ja masinatööstus, gaasi- ja auruvarustus, energeetikatööstus, mäetööstus, veevarustus, jäätme- ja saastekäitlus.
Tertsiaarsektor	Tertsiaarsektor ehk teenindav sektor osutab teenuseid nii tavakodanikele kui ka äriettevõtetele. Tertsiaarsektorisse kuuluvad: jae ja hulgimüük, transport, meelelahutus, majutus ja toitlustus, finants- ja kindlustusasutused, mootorsõidukite remont, haridus, tervishoid, riigikaitse ja info- ja sideteenused ning palju muudki.
Primaarsektor	Primaarsektor ehk esmane või hankiv sektor hangib oma tooted loodusest. Primaarsektor hõlmab endas toormaterjalide tootmist ja peamiste toiduainete kasvatamist. Primaarsektori alla kuuluvad põllumajandus, metsandus, karjatamine, jahindus ja kalandus.
Ettevõtlussektor	Ettevõtted, organisatsioonid ja institutsioonid, mille põhitegevus on kaupade või teenuste tootmine müügiks majanduslikult tasuva hinna eest, ning peamiselt ettevõtlust teenindavad kasumitaotluseta erainstitutsioonid.
Mikroettevõtte	Mikroettevõteteks nimetatakse kõige pisemaid ettevõtteid. Mikrofirmades ei tohi keskmiselt ühes aastas töötada rohkem kui 10 inimest. Mikrofirma aastaseks müügitulu suuruseks on kuni 2 miljonit eurot ning aastabilansi kogumaht jääb samuti allapoole 2 miljoni euro piiri.
Väikeettevõtte	Väikeettevõtte töötajate arv peab olema 10-50 vahel. Samal ajal peavad ettevõtte aastakäibe suurus ning aastabilansi kogumaht olema väiksemad kui 10 miljonit eurot.
Keskmise suurusega ettevõtte	Keskmise suurusega ettevõtetes töötab alla 250 inimese. Samal ajal peab ettevõtte aastane kogukäive olema alla 50 miljoni euro ning aastabilansi kogumaht alla 43 miljoni euro.
UÜ	Usaldusühing
OÜ	Osaühing
AS	Aktsiaselts
TÜ	Täisühing/Tulundusühing
MTÜ	Mittetulundusühing
SA	Sihtasutus

1 Sissejuhatus

Peipsiääre valla arengukavas 2018-2030 on ühe valla arengu võtmetegurina välja toodud hea elu- ja ettevõtluskeskkonna loomine. Arengukavas on välja toodud, et Peipsiääre valla ettevõtluse arengu puhul on tähtsad eelkõige kohalikku ressursi väärindav väiketootmine, turism ja kalandus. Samas arvestama peab, et töötlev tööstus on suurema lisandväärtuse ja kõrgema palgatasemega. Valla puhul on ka väga oluline kohalik väiketootmine ning eri tegevusalade kombineerimine. Vald toetab igati ettevõtlusega tegelemist ning ettevõtlusega alustamist. Seejuures toetatakse ja edendatakse kalandust, mahepõllundust, loomemajandust ja teisi tegevusalasid.

Käesoleva analüüsi eesmärk on Peipsiääre valla majandusest ja ettevõtlusest ülevaate tegemine, et anda edasised suunised ettevõtluse arendamiseks. Analüüsi teostamiseks kasutati kvantitatiivset võrdlusmeetodit Eesti Statistikaameti, Eesti Töötukassa, Rahvastikuregistri ja Äriregistri andmetel. Analüüsiti andmeid aastatest 2010-2017. Tulenevalt majandusstatistika kogumise põhimõtetest ei olnud võimalik mõne tunnuse osas saada infot 2018. aasta kohta. Andmete analüüsimise käigus saadud tulemused on töös esitatud tabelitena ja diagrammidena. Lisaks on Peipsiääre valla ettevõtjate näitajaid võrreldud Tartu maakonna ettevõtlus andmetega.

Ettevõtete tegevusalade analüüsimisel kasutati EMTAK koode (Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator), käivet ja töötajate arvu. Lisaks vaadeldi ettevõtete ruumilist paiknemist vallas.

Inimeste heaolu ja elukeskkonna kvaliteet sõltub suuresti riigi majanduslikust arengutasemest. Kuna majanduslik aktiivsus on märksa kõrgem Eesti suuremates keskustes, on regionaalse arengu seisukohast eriti oluline, et väheneva rahvastiku ja tulubaasiga vallad panustaksid tugevalt oma ettevõtluskeskkonna arendamisse. Oma tegevuse kaudu on Peipsiääre vallavalitsusel võimalus luua atraktiivne ettevõtluskeskkond, mis aitab kaasa uute ettevõtete tekkimisele valda. See omakorda parandab valla sotsiaalmajanduslikku olukorda, mis aitab suurendada valla eelarvesse laekuvaid tulusid. Väga olulisel kohal on kohalike omavalitsuste, olemasolevate ja potentsiaalsete ettevõtjate koostöö. Eesmärk on leida võimalusi investeringute ligimeelitamiseks, tagades sealjuures maakasutuse, planeeringute, ehitamise ja bürokraatiaga seotud asjaajamise paindlikkuse ning kiiruse.

Kohalik omavalitsus omab juhtivat rolli ettevõtlust soodustava keskkonna loomisel, võttes selleks tarvitusele erinevaid meetmeid. Tegevuse sisuks võib olla poliitilise ja seadusliku toe tagamine, finantsmeetmed või spetsiifilised ettevõtlust ja eelkõige innovatsiooni toetavad tugiteenused (nt nõustamine, tehnoloogiaalase oskusteabe andmise soodustamine, füüsilise keskkonna pakkumine, juurdepääs andmebaasidele jms).

2 Peipsiääre valla lühiülevaade

Ligi 5 700 elanikuga Peipsiääre vald asub Tartu maakonnas. Vald piirneb põhjas Mustvee vallaga, lõunas Kastre vallaga, läänes Tartu ja Luunja vallaga ning idas Peipsi järvega. Vald moodustus 2017. aastal Alatskivi valla, Kallaste linna, Pala valla, Peipsiääre valla ja Vara valla ühinemisel. Peipsiääre valla pindala on 652 km² ja asustustihedus 8,7 in/km². Vallas on üks linn Kallaste, neli alevikku: Alatskivi, Kolkja, Kasepää, Varnja ja 84 küla. Keskuseks on Alatskivi alevik.

Vald paikneb Peipsi järve ja Vooremaa vahel Peipsi madalikul, kus valdavalt tasast maastikku ilmestavad lisaks ca 40 km pikkusele rannajoonele peamiselt metsad, sood, põllud ja rohumaad. Kõlvikuliselt on metsamaad 49%, haritavat maad 24% ja looduslikku rohumaad 7% valla pindalast. Kaitsealune maa moodustab Peipsiääre vallas 7,6% ehk ca 5000 ha valla kogupindalast, mis on oluliselt rohkem kui Eestis keskmisest (4,4%). Suurema maa-ala hõlmavad valdavalt Peipsi järves paiknev Lahepera hoiuala ja Peipsiveere looduskaitseala. Väiksemad looduskaitsealad on Padakõrve, Välgi, Alatskivi ja kahte maakonda jääv Kääpa maastikukaitseala.

Peipsiääre valda läbib olulisematest riigiteedest tugimaantee nr 43 Aovere-Kallaste-Omedu ja 34 kõrvalmaanteed. Valla lõunaosa on soine ja seega ka hõredamalt asustatud. Asustus on tihedam Peipsi järve ääres alates Varnja alevikust põhja poole ning Aovere-Kallaste-Omedu maantee ümbruses.

Peipsiääre valla rahvastik on vananev, madala sündimuse ja väljarände tulemusena on elanikkonna arvukuse raskuskese vanemates vanusrühmades. Sugude suhe on võrdne aga, vanuses 15-64 on meeste arv suurem, alates 65. eluaastast moodustavad enamuse siiski naised. Tööealise elanikkonna suuremad vanuserühmad (55-64 eluaastat) on enam kui kolmandiku suuremad tööturule mõne aasta pärast sisenevatest vanuserühmadest (10-19) ehk järgnevatel aastatel jätkub tööealise elanikkonna kahanemine, samas kui eakate koguarv ja osakaal rahvastikus kasvab. See tähendab, et langeva maksutulu tingimustes tuleb tulevikus enam tähelepanu pöörata teenuste osutamisele eakale elanikkonnale.

Kõige enam töötajaid avaliku sektori järel oli töötlevas tööstuses ning põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi valdkonnas. Palgad olid võrreldes Eesti keskmiste palkadega madalamad kõikidel tegevusaladel.

Peipsiääre vallas pole suuri, piirkonnas domineerivaid ettevõtteid. Üle 30 töötajaga ettevõtteid on vallas vaid kolm - OÜ Vara Saeveski (64), OÜ Kallaste Kalur (34) ja SA Peipsiveere Hooldusravikeskus (34). Valla suurimaks tööandjaks peale avaliku sektori on Vara külas tegutsev Vara Saeveski OÜ, mille põhi tegevusalaks on okaspuupalgist saematerjali tootmine. 2015. aastal tunnustas Tartu maakond ettevõtet maakonna suurima investeerija tiitliga. Teised suuremad tööandjad tegelevad peamiselt kalapüügi ja -töötlemisega. Traditsiooniline on sibula ja köögiviljade kasvatamine, mis toimub Peipsi rannikul juba aastasadu kestnud traditsioonide järgi.

3 Peipsiääre valla ettevõtluskeskkonna ülevaade võrdluses Tartu maakonnaga

Statistikaameti põhjal on Tartu maakonnas kasvanud iga aasta ettevõtete arv ca 1000-1500 võrra. Tabelis 1 on Peipsiääre valla ja Tartu maakonna ettevõtete arv tegevusvormi ja aastaarvu põhiselt ning määratletud protsentuaalselt, kui suure osa hõlmavad Peipsiääre valla ettevõtted Tartu maakonnast. Tabelist tuleb välja Tartu maakonna ettevõtluse pidev kasvamine. Peipsiääre valla ettevõtlus on samuti kasvanud, kuid aastast 2017 jällegi vähenenud. Tartu maakonna puhul on märgata osaühingute arvu suurenemist, seda ka ilmselt selle tõttu, et nende loomine on muudetud kergemaks.

Tabel 1. Tartu maakonna ja Peipsiääre valla ettevõtete tegevusvormid aastate 2013-2017 lõikes.

		UÜ	OÜ	AS	TÜ	MTÜ	SA	Kokku
2013	Tartu maakond	172	14281	396	121	3457	109	18536
	Peipsiääre vald	2	262	1	5	69	3	342
	Protsent	1%	1,80%	0,25%	4,10%	2%	2,75%	1,80%
2014	Tartu maakond	275	15673	387	126	5646	110	22217
	Peipsiääre vald	2	283	1	5	78	3	372
	Protsent	0,70%	1,80%	0,25%	4%	1,30%	2,75%	1,70%
2015	Tartu maakond	473	16709	370	130	3751	113	21546
	Peipsiääre vald	2	307	1	5	81	3	399
	Protsent	0,40%	1,80%	0,25%	3,85%	2,10%	2,60%	1,85%
2016	Tartu maakond	642	17764	345	126	3850	115	22842
	Peipsiääre vald	2	324	1	5	91	3	426
	Protsent	0,30%	1,80%	0,30%	4%	2,30%	2,60%	1,86%
2017	Tartu maakond	678	18442	337	130	4042	112	23741
	Peipsiääre vald	2	315	1	4	81	3	406
	Protsent	0,30%	1,70%	0,30%	3%	2%	2,70%	1,70%

Tabel 2 näitab Tartu maakonna ja Peipsiääre valla ettevõtete arvu erinevates tegevusvaldkondades. Tartu maakonnas lisandub iga-aastaselt ettevõtteid erinevatesse tegevusvaldkondadesse, Peipsiääre vallas on see koguarvu kokkuvõttes siiski 2017. aasta suhtes kahanevas trendis. On tegevusvaldkondi, kus iga aasta on ettevõtteid lisandunud. Kolm kõige suuremat valdkonda Tartu maakonnas on järgnevad: hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont; kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus; kinnisvaraalane tegevus. Peipsiääre vallas aga vastavalt: muud teenindavad tegevused; põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük; hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont. Peipsiääre vallas on olnud viie aasta lõikes kõige suurema ettevõtete arvuga põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi tegevusala ning võrreldes seda valdkonda Tartu maakonnaga, siis seal on sama valdkond alles seitsmendal kohal.

Tabel 2. Ettevõtete arv tegevusvaldkondade kaupa Tartu maakonnas ja Peipsiääre vallas aastatel 2013-2017.

		2013	2014	2015	2016	2017
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	Tartu maakond	17854	18198	18839	19309	19173
	Peipsiääre vald	59	67	74	78	74
Töötlev tööstus	Tartu maakond	11428	12150	12666	13164	13366
	Peipsiääre vald	35	35	36	36	36
Ehitus	Tartu maakond	16691	17999	18593	19457	19776
	Peipsiääre vald	20	21	24	24	20
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont	Tartu maakond	33198	35569	36669	37788	37102
	Peipsiääre vald	46	48	50	52	54
Veondus ja laondus	Tartu maakond	10656	11366	11706	12031	12153
	Peipsiääre vald	14	16	17	18	16
Majutus ja toitlustus	Tartu maakond	4705	5007	5294	5678	5868
	Peipsiääre vald	12	14	15	17	17
Info ja side	Tartu maakond	8977	10014	10921	12252	13609
	Peipsiääre vald	6	6	7	7	9
Finants- ja kindlustustegevus	Tartu maakond	6814	7285	7697	7791	6934
	Peipsiääre vald	1	1	2	3	2
Kinnisvaraalane tegevus	Tartu maakond	24174	25340	26243	27508	26263
	Peipsiääre vald	51	54	54	58	54
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	Tartu maakond	23897	26027	27597	29321	30678
	Peipsiääre vald	27	30	30	31	33
Haldus- ja abitegevused	Tartu maakond	12323	13291	13770	14324	14244
	Peipsiääre vald	21	23	27	29	27
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	Tartu maakond	149	156	161	165	164
	Peipsiääre vald	2	2	2	2	1
Haridus	Tartu maakond	4365	4763	5088	5401	5685
	Peipsiääre vald	5	6	7	9	9
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	Tartu maakond	3490	3660	3801	3990	4095
	Peipsiääre vald	7	7	8	7	7
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	Tartu maakond	11496	12582	13350	14287	14844
	Peipsiääre vald	29	31	32	38	30
Muud teenindavad tegevused	Tartu maakond	17287	18559	19349	20062	20500
	Peipsiääre vald	49	54	57	61	61
Kokku	Tartu maakond	207504	221966	231744	242528	244454
	Peipsiääre vald	384	415	442	470	450

4 Ettevõtted Peipsiääre vallas

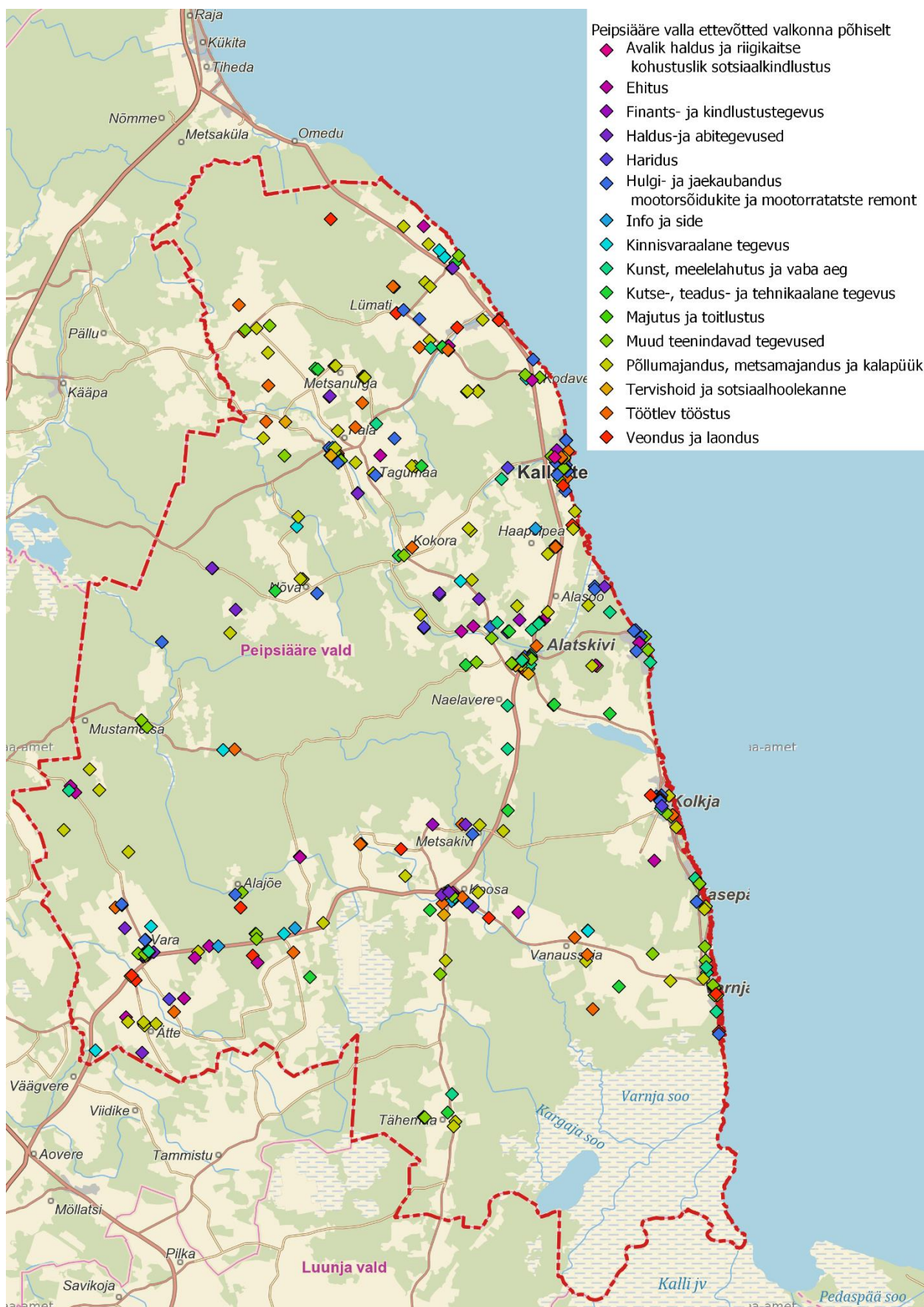
4.1 Ettevõtete arv ja paiknemine

Äriregistri andmetel oli Peipsiääre valla territooriumil 2017. aasta seisuga registreeritud 450 ettevõtet. Peipsiääre valla ettevõtete arv on vähenenud võrreldes 2016. aastaga, mil oli vaatlusperioodi vahemikus suurim arv ettevõtteid. Äriregistri 2017. aasta andmetel moodustasid ca 69% ettevõtetest sissemakseta osaühingud (tabel 3). Aastate lõikes on äriühingute ja mittetulundusühingute protsentuaalne kaal jäänud samaks.

Tabel 3. Aastatel 2013-2017 Peipsiääre vallas registreeritud ettevõtete arv ettevõtlusvormide järgi.

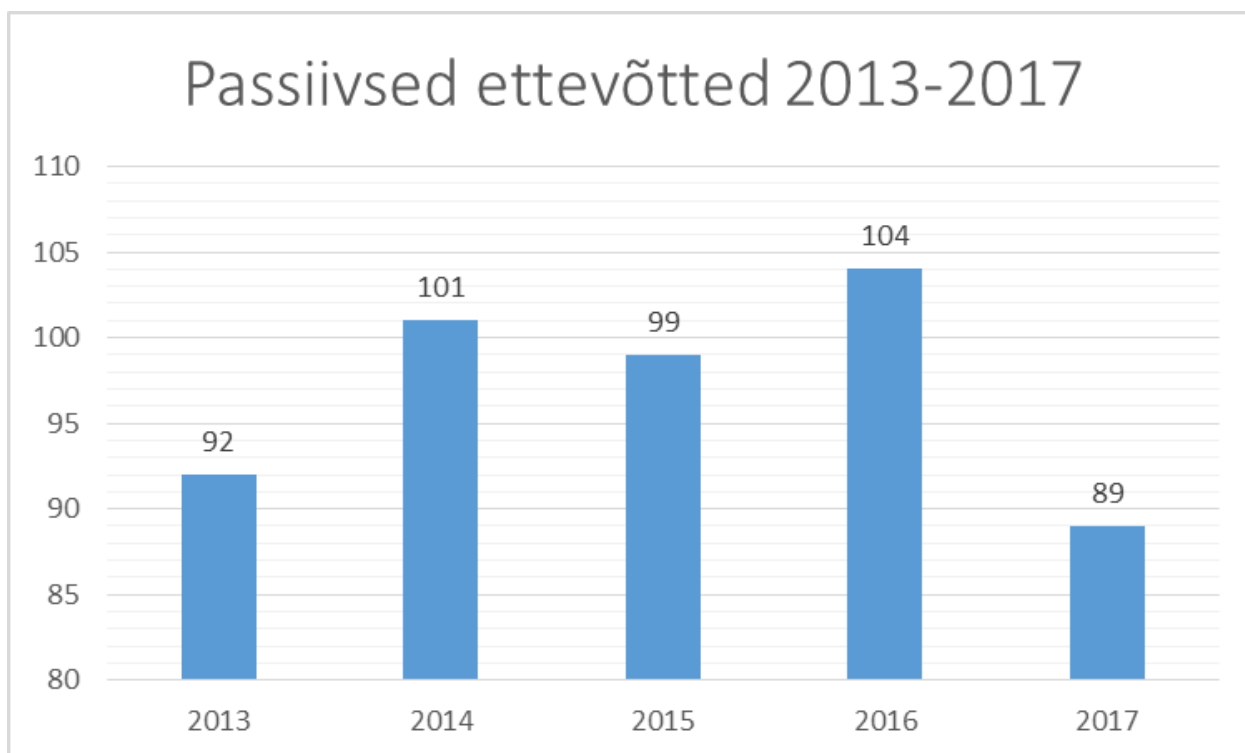
	2013	2014	2015	2016	2017
Äriühingud	270	291	315	332	322
	70%	70%	71%	70%	71%
Aktsiaselts	1	1	1	1	1
Osaühing	262	283	307	324	315
Tulundusühing	5	5	5	5	4
Usaldusühing	2	2	2	2	2
Mittetulundusühingud	114	124	127	138	128
	30%	30%	29%	30%	29%
Mittetulundusühing	69	78	81	91	81
Sihtasutus	3	3	3	3	3
Korteriühistu	42	43	43	45	45
Kokku	384	415	442	470	450

Skeemilt 1 on näha, et Peipsiääre vallas tegutsevad ettevõtted on koondunud Kallaste linna ning Alatskivi, Kolkja, Kasepää ja Varnja alevikesse. Väga tihedalt paikneb ettevõtteid Peipsi järve äärsel alal, kuid ei eristu kindlaid tegevusvaldkondi. Hajaasustuse piirkonnas on selgelt näha, et ettevõtete paiknemine jälgib suuremate teede mustrit. See näitab, et enamik Peipsiääre vallas tegutsevaid ettevõtteid vajavad oma äritegevuseks heade juurdepääsuteede olemasolu. Samuti on vallas üsna mitmed ettevõtted, kes jagavad mõne teise ettevõttega aadressi/tegevuspinda/müügipinda.

Skeem 1. Peipsiääre valla ettevõtete paiknemine.

Võimalus luua sisse makseta osaühing on aidanud kaasa uute ettevõtete loomisele, teisalt ei kohusta selline ettevõtte loomise võimalus olema ettevõtteks aktiivne. Registriis mitteaktiivseid ettevõtteid oli 2017. aastal lausa 89, millest 47 oli osaühingud (skeem 2). Passiivsete ettevõtete arv kogu summast on 20%. Küll aga ei saa väita, et sisse makseta osaühingute loomise võimaldamisel oleks passiivsete ettevõtete arv märgatavalt tõusnud. Aastatel 2013-2017 kustutati registrist 15 OÜ, kolm MTÜ, üks SA ning üks OÜ on pankrotistunud.

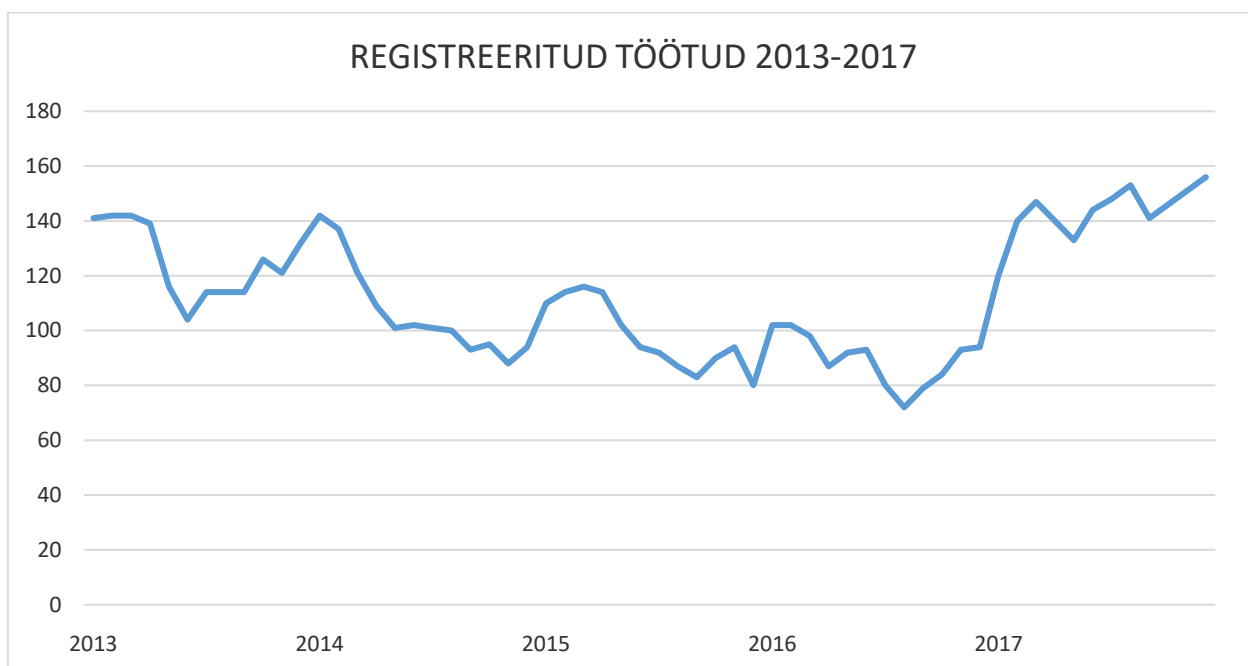

Skeem 2. Passiivsete ettevõtete arv Peipsiääre vallas aastate 2013-2017 lõikes.

4.2 Tööturg ja tööhõive

2018. aasta 1. detsembri seisuga elab Peipsiääre vallas kokku 5 670 elanikku, kellest 3 464 on tööealised¹ ehk 65%. Tööeas nooremaid on 12% ning pensioniealisi 23%. Töötukassa andmetel oli vallas 2017. aastal kokku 156 töötut, mis moodustas ligikaudu 4% kogu valla tööjõust ja jäi sellega natuke alla Tartumaa keskmisele (4,3%). Skeemil 3 on näha, kuidas aastatel 2013-2017 on registreeritud töötute arv olnud väga erinev. Kõige vähem töötust on registreeritud 2016. aastal, kus see oli vahemikus 72-102 inimest ja keskmiselt 90 elanikku kuu kohta.

¹ Tööealised on 16-64 aastased.

Skeem 3. Töötute arv vallas aastate 2013-2017 lõikes.

Peipsiääre vallas on Äriregistri andmetel töökohti kokku 580, mis on vaid 22% tööealisest elanikkonnast. Kuna vallas pole piisavalt töökohti ca 2 700 tööealisele elanikule, on nad sunnitud käima tööle naabervaldades. Näiteks Tartu maakonnas on ligi 90% töökohtadest koondunud Tartu linna ja selle lähialale. Peipsiääre valla erinevatest piirkondadest on Tartu linna sõit ca 30 minutit pikk. Sellest võib järeldada, et suurem osa valla tööealisest elanikkonnast käib tööle Tartus linnas.

Peipsiääre vallas oli 2017. aastal kokku 450 ettevõtet, millest 279 ettevõttes ei olnud registreeritud ühtegi töötajat, see moodustab lausa 62% Peipsiääre valla kogu ettevõtetest arvust. Üle 10 töötajaga ettevõtteid on vallas vaid 11 ja alla 10 töötajaga ettevõtteid on 161, milles enamusele on vaid üks töötaja. Tabelis 4 on välja toodud 11 firmat, kus valla lõikes töötab kõige rohkem inimesi. Suurima arvu töökohti pakkus 2017. aastal OÜ Vara Saeveski 64 töötajaga ning on ka aastate jooksul pakkunud kõige rohkem töökohti vallas. OÜ Vara Saeveski on töötajate arvu poolest Peipsiääre valla ainuke keskmise suurusega ettevõtte. Teist ja kolmandat kohta jagavad OÜ Kallaste kalur ja SA Peipsiveere Hooldusravi, kes pakkusid mõlemad 34 töökohta 2017. aastal. Võrreldes aastaga 2013 on näha selget töötajate vähenemist peaaegu kõigis valla suuremates ettevõtetes. Tabelis 4 toodud ettevõtted (v.a OÜ Vara Saeveski) kvalifitseeruvad töötajate arvu järgi väikeettevõteteks. Kõik teised Peipsiääre valla ettevõtted jäävad töötajate arvu järgi mikroettevõteteks.

Tabel 4. Suurima töötajate arvuga ettevõtted Peipsiääre vallas 2017. aastal.

Valdkond	Ettevõte	Töötajate arv 2013	Töötajate arv 2017
Töötlev tööstus	OÜ Vara Saeveski	72	65
Töötlev tööstus	OÜ Kallaste Kalur	45	34
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	SA Peipsiveere Hooldusravikeskus	32	34
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	OÜ Friendsland	22	20
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	TÜH Kaarli	17	18
Töötlev tööstus	OÜ Nordlum	4	18
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	Järveotsa Vutifarm OÜ	19	17
Töötlev tööstus	OÜ Altepark	26	14
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	OÜ Ranman Grupp	12	12
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	Baltic Fish Union OÜ	27	11
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	Majakas OÜ	-	10

4.3 Ettevõtete käive

Tabelis 5 on välja toodud Peipsiääre valla kümme suurima käibega ettevõtte ning nende tegevusalad. Tabel näitab, et valla suurimaks sissetoojaks valdkonna põhiselt on töötlev tööstus ja põllumajandus. Keskmine käive 2017. aastal põllumajanduses oli 94 182 eurot ning töötlevas tööstuses 826 781 eurot. Peipsiääre valla keskmine käive kõikide ettevõtete pealt kokku oli 2017. aastal 145 203 eurot. Võrreldes aastaga 2013 on käive enamikes ettevõtetes kasvanud välja arvatud OÜ Friendsland, OÜ Altepark ja TÜH Kaarli, kus käive on märgatavalt vähenenud.

Tabel 5. Suurima käibega firmad Peipsiääre vallas.

Valdkond	Ettevõte	Käive 2013	Käive 2017
Töötlev tööstus	OÜ Vara Saeveski	16 598 268	20 262 205
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	OÜ Friendsland	2 312 875	1 968 718
Töötlev tööstus	OÜ Nordlum	115 963	1 782 790
Töötlev tööstus	OÜ Kallaste Kalur	975 652	1 597 016
Töötlev tööstus	OÜ Alterpark	2 184 158	1 577 913
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	TÜH Kaarliveski	644 536	1 395 228
Töötlev tööstus	GrillSeason OÜ	87 739	904 375
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	OÜ Varnja Farmid	858 950	877 159
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	TÜH Kaarli	1 067 106	802 740
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	Marvic Grupp OÜ	90 500	688 835

4.4 Valdkonnad ja mõjutegurid

Majandussektoritest domineerib Peipsiääre vallas tertsiaarsektor, kus tegutsevate ettevõtete osakaal oli 2017. aastal 46%. Sekundaarsektoris tegutsevaid ettevõtteid oli 38% ning kõige väiksema osakaaluga oli primaarsektor 16%. Majandussektorite osakaal on olnud 2013-2017 aastate lõikes üsna muutumatu. 2017. aastal on tertsiaar- ja primaarsektor vähenenud võrreldes eelnevate aastatega kiiremini, aga sekundaarsektor on selle võrra kasvanud (tabel 6). Peipsiääre valla mahukaimaks tegevusvaldkonnaks on põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük.

Tabel 6. Majandussektorites tegutsevate ettevõtete arv ajavahemikus 2013-2017.

Sektor	Tegevusala	2013	2014	2015	2016	2017
Primaar	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	59	67	74	78	74
	Kokku	59	67	74	78	74
Sekundaar	Töötlev tööstus	35	35	36	36	36
	Ehitus	20	21	24	24	20
	Kokku	55	56	60	60	56
Tertsiaar	Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	46	48	50	52	54
	Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	27	30	30	31	33
	Veondus ja laondus	14	16	17	18	16
	Haldus- ja abitegevused	21	23	27	29	27
	Tervishoid ja sotsiaaltoetused	7	7	8	7	7

Majutus ja toitlustus	12	14	15	17	17
Kinnisvaraalane tegevus	51	54	54	58	54
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	29	31	32	38	30
Info ja side	6	6	7	7	9
Haridus	5	6	7	9	9
Fintants ja kindlustustegevus	1	1	2	3	2
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	2	2	2	2	1
Muud teenindavad tegevused	49	54	57	61	61
Kokku	270	292	308	332	320
Kokku	384	415	442	470	450

Ettevõtete arvu järgi on Peipsiääre valla peamisteks ettevõtlusvaldkondadeks:

- põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük;
- muud teenindavad tegevused;
- hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont;
- kinnisvaraalane tegevus;
- töötlev tööstus;
- kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus;
- kunst, meelelahutus ja vaba aeg.

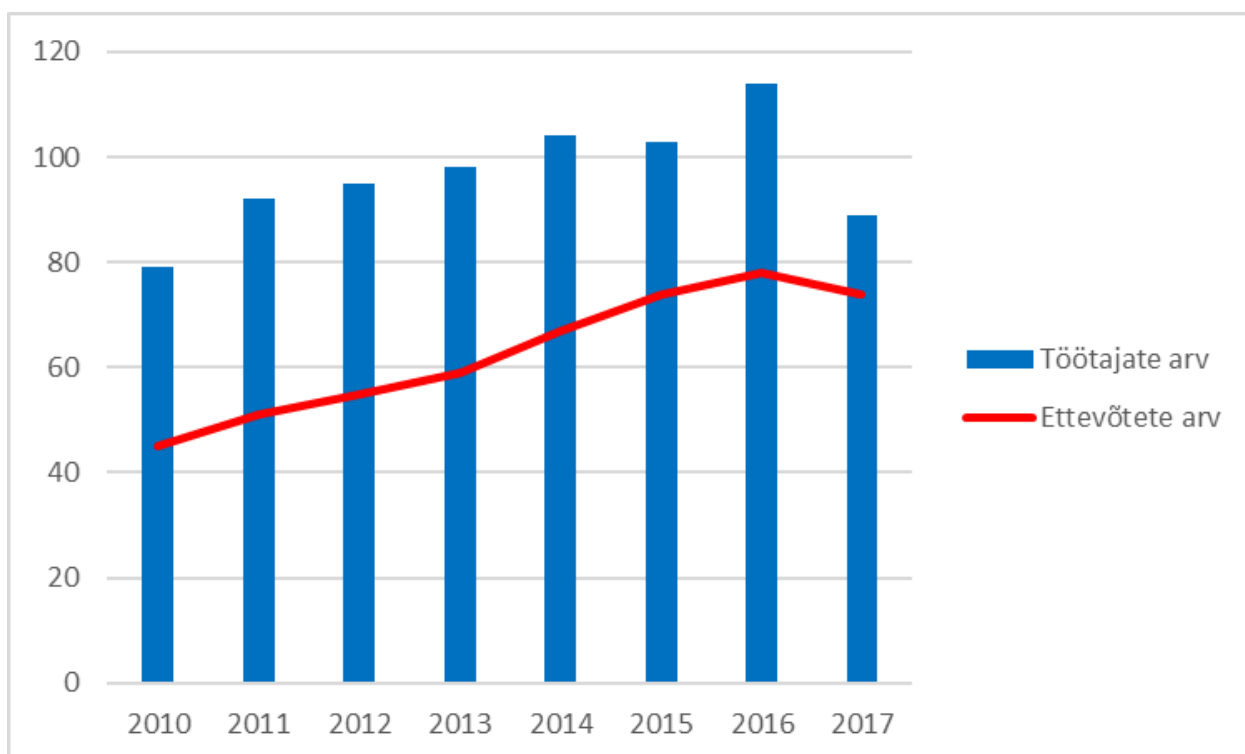
Siinkohal jäetakse põhjalikumast analüüsist välja kinnisvaraalane tegevus, mis suures osas hõlmab korteriühistuid ja muud teenindavad tegevused, mis hõlmab erinevaid alla 5 töötajaga ühendusi, seltse ja organisatsioone.

Põllumajandus

Põllumajandus on Peipsiääre valla üheks levinumaks tegevusvaldkonnaks, mis katab veidi üle 16% valla peamistest ettevõtlussuundadest ning millega tegeles 2017. aastal kokku 74 ettevõtet. Peamisteks tegevusaladeks põllumajanduses on õliseemnete kasvatus, kaubanduslik kalapüük siseveekogudel, metsatöömasinate rent koos juhiga ning juur- ja mugulköögiviljade kasvatus. Suuremad ettevõtted on OÜ Friendsland, tulundusühistu Kaarli ja AS Peipsi Kalamees.

Skeemilt 4 võib näha, et põllumajanduses on ettevõtete arv olnud pea pidevas kasvutrendis. 2017. aastal on toimunud mõningane langus. Töötajate arv on olnud pigem kasvutrendis, kuid viimasel aastal on seal näha suuremat langust, kus töötajate arv vähenes 25 inimese võrra. Käive on põllumajanduse valdkonnas pikalt püsinud sarnasel tasemel, kuid 2017. aastal on näha ka seal märgatavat langust.

Skeem 4. Põllumajanduse valdkonna ettevõtete ja töötajate arvude võrdlus aastatel 2010-2017.

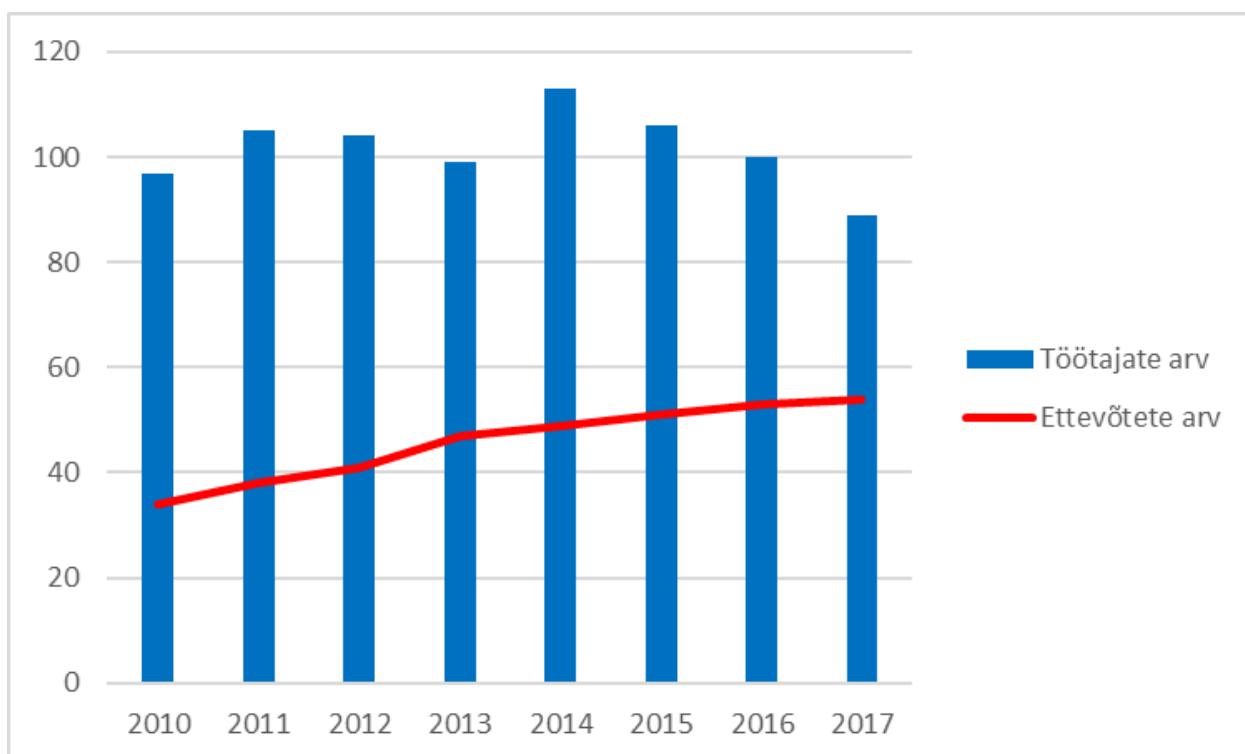
Ressursid

Peipsiääre vald omab põllumajanduse arenguks väga eriomelise loodusressursi. Haritavat maad on vallas kokku 160 km². Suuremate teede ümbruses paiknevad kõrge boniteediga väärtuslikud põllumajandusmaad (mullahindepunktiga üle Eesti keskmise), mis soodustavad vallas põllumajanduse arengut. Antud alad peaksid soovituslikult jääma põllumajanduslikku kasutusse. Metsamaa võtab enda alla 320 km². Majanduslikult kasutatav mets on riigi- ja eraomanduses. Mets on osaliselt looduskaitse nõuetest piiratud majandusliku kasutusega. Vald omab enam kui 40 km ulatuses rannajoont ning kalanduse arenguks on oluline tagada juurdepääs Peipsi järvele.

Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrattaste remont

Hulgi- ja jaekaubanduses, mootorsõidukite ja mootorrattaste remondiga tegeles Peipsiääre vallas 2017. aastal 54 ettevõtet. Peamisteks tegevusteks on jaemüük väljaspool kauplusi, kioskeid ja turge, jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kalade, vähilaadsete ja kalatoodete hulgimüük. Suurimateks ettevõteteks on OÜ Ranman Grupp, Baltic Fish Union OÜ ja Majakas OÜ.

Skeemil 5 on näha, et hulgi- ja jaekaubanduse valdkonnas on ettevõtete arv pidevas väikeses kasvumises. Töötajate arv see-eest on aastate lõikes nii kasvanud kui kahanenud ning aastaks 2017 jõudnud võrdluse kõige madalamale tasemele. Samuti on antud valdkonnas näha ka pidevat käibe langust.

Skeem 5. Hulgi- ja jaekaubanduse, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi valdkonna ettevõtete ja töötajate arvude võrdlus aastatel 2010-2017.

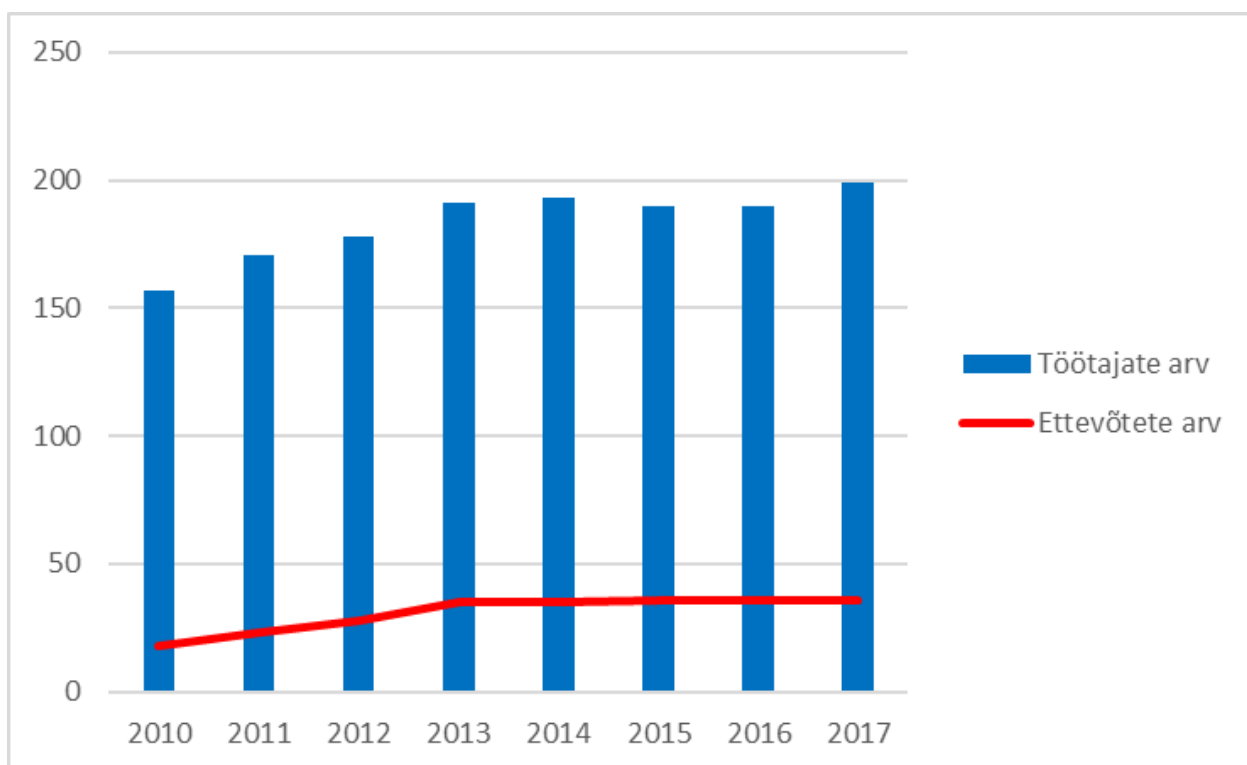
Ressursid

Peipsiääre vald omab enam kui 40 km rannajoont, mistõttu on oluline tagada juurdepääs Peipsi järvele. Juurdepääsud järvele ning kalasadamad võimaldavad jätkata kalapüügiga ning selle turustamisega. Peipsiääre vallas on 2018. aastal registreeritud kokku 58 katastrit, millest vähemalt üks sihtotstarve on ärimaa. Ärimaad on vallas kokku ca 30 ha. Oluline on säilitada optimaalses koguses ärimaade olemasolu vallas, mis võimaldab ettevõtjatel vajadusel jaemüüki laiendada.

Töötlev tööstus

Töötlev tööstus on kohalikul tööturul suurim tööandja - selles tegevusvaldkonnas hõivatud moodustavad ligikaudu 30% valdkondade tööjõust. Põhilised tegevused hõlmavad puidu töötlemist ning kala, vähilaadsete ja limuste töötlemist. Samuti on töötleva tööstuse 2017. aasta summaarne käive kõige suurem. Suurimateks ettevõteteks on OÜ Vara Saeveski, OÜ Kallaste Kalur, OÜ Nordlum ja OÜ Altepark.

Skeemilt 6 on näha, et töötleva tööstuse valdkonna ettevõtete arv on viimastel aastatel jäänud täpselt samale tasemele. Töötajate arv valla lõikes on vaieldamatult suurim ja aastate lõikes stabiilne ning käive aastast aastasse vaikselt kasvanud.

Skeem 6. Töötleva tööstuse valdkonna ettevõtete ja töötajate arvude võrdlus aastatel 2010-2017.

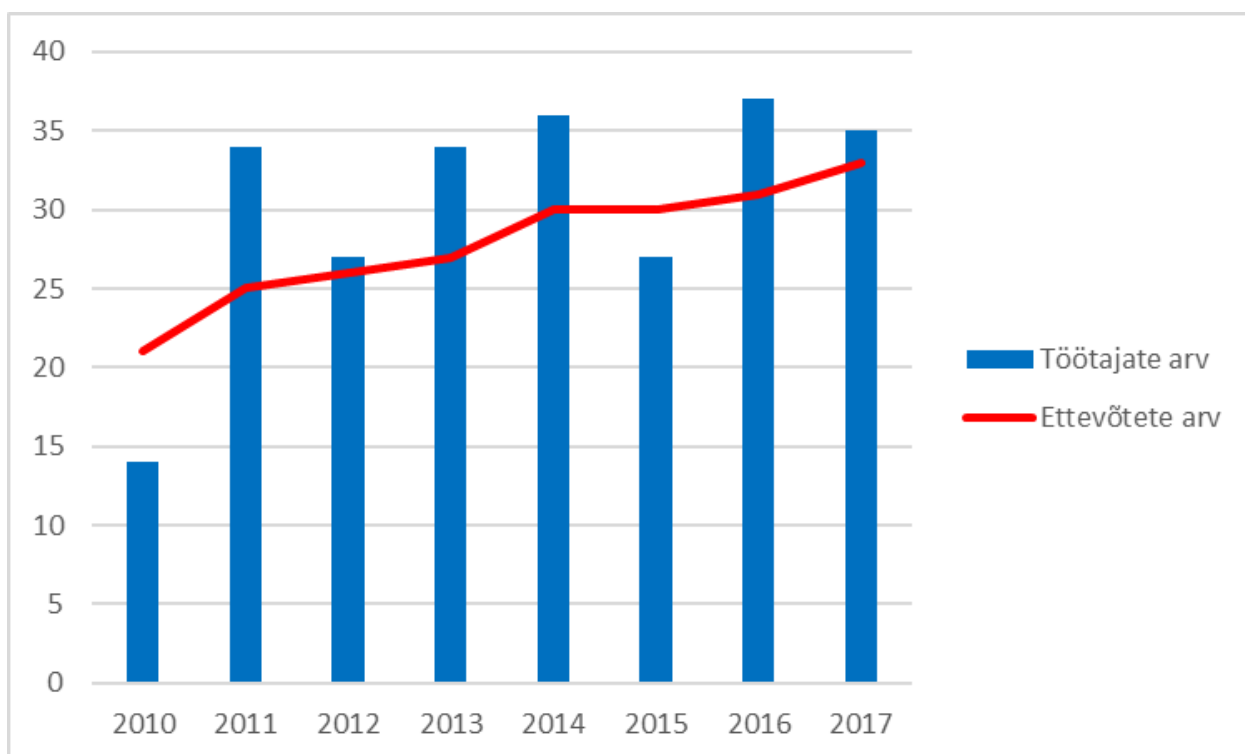
Ressursid

Metsamaad on Peipsiääre vallas 320 km² ning suur osa sellest ei oma looduskaitsest tulenevaid piiranguid. Samuti tuleb tähele panna, et suured metsamassiivid valla keskosas on riigimandis. Maakatastris on registreeritud 239 katastrit, millest vähemalt üks sihtotstarve on tootmismaa. Kokku on Peipsiääre vallas tootmismaad 205,7 ha.

Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus

Kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse valdkonnas tegutses Peipsiääre vallas 2017. aastal 33 ettevõtet. Peamisteks tegevusteks on raamatupidamine, maksualane nõustamine; õiguslik korraldus; reklaamiagentuurid; lemmikloomade tervishoiuga seotud tegevused ning nõustamine. Suurimaks ettevõtteks antud alal on Järveotsa Vutifarm OÜ. Antud valdkonnas tegelevad pigem mikroettevõtjad, kus töötajate arv jääb alla viie.

Skeemilt 7 on näha, et antud valdkonnas on ettevõtete arv olnud pidevas vaiksuses kasvamises, kuid töötajate arv on aastate lõikes läbi teinud nii suurt kasvumist kui ka kiiret kahanemist. Näiteks on selgelt näha, et aastatel 2012 ja 2015 on valdkonnas olnud suur kahanemine, kus töötajate arv vähenes mõlemal aastal ca 10 inimese võrra.

Skeem 7. Kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse valdkonna ettevõtete ja töötajate arvude võrdlus aastatel 2010-2017.

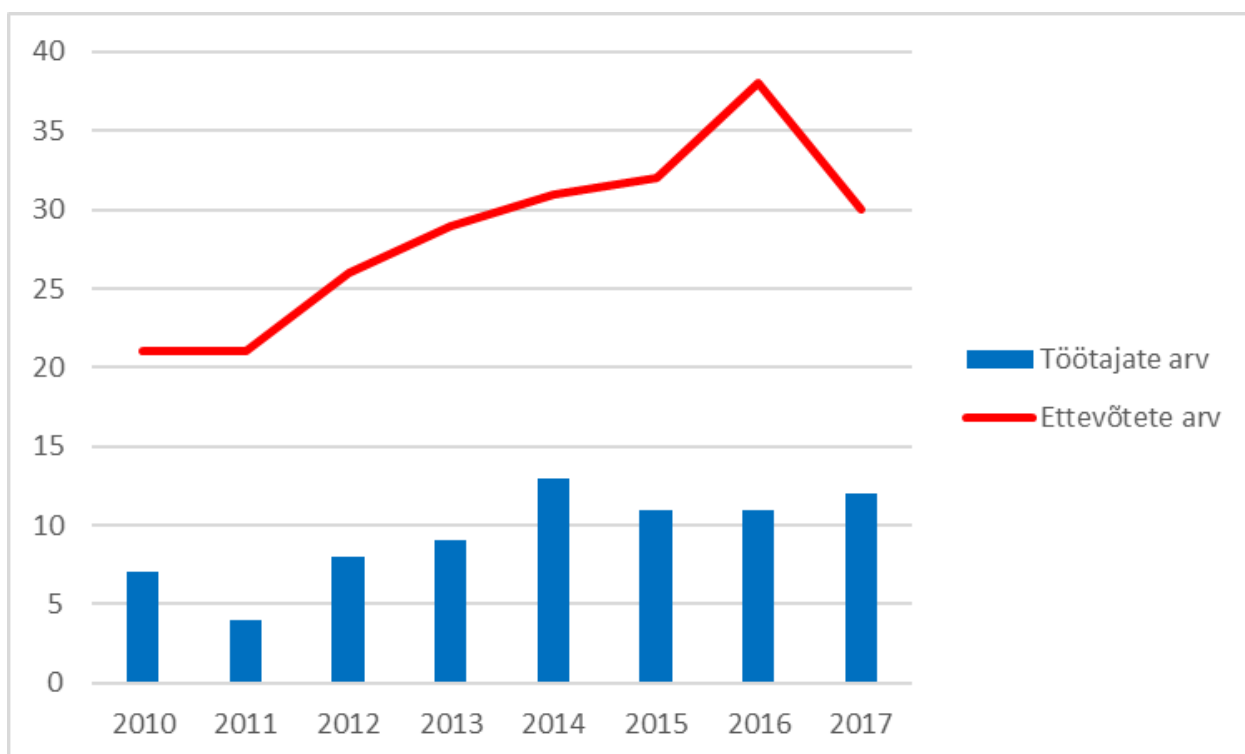
Ressursid

Peipsiääre vallas on 2018. aastal registreeritud kokku 58 katastrit, millest vähemalt üks sihtotstarve on ärimaa. Ärimaad on vallas kokku ca 30 ha. Oluline on säilitada optimaalne kogus ärimaade olemasolu vallas, mis võimaldab ettevõtjatel vajadusel laieneda. Kindlasti tuleks tähelepanu pöörata väiksemamahuliste äripindade olemasolule, kus mikroettevõtja saaks ruume omada.

Kunst, meelelahutus ja vaba aeg

Kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonnas tegutses Peipsiääre valdkonnas 2017. aastal 30 ettevõtet. Peamisteks tegevusteks on lõbustus- ja vabaajaürituste organiseerimine; muud lõbustus- ja vaba aja tegevused ning kunstialane loometegevus. Suurimateks tööandjateks on SA Vara Sport ja SA Alatskivi Loss. Antud valdkonnas tegutsevad mikroettevõtjad, kelle töötajate arv jääb alla 5 või töötajate arvu ei ole välja toodud.

Kunsti, meelelahutus ja vaba aja valdkonnas on erinevalt kõigist teistest valdkondadest ettevõtete arv tunduvalt suurem kui töötajate arv (skeem 8). Ettevõtete arv on aastate lõikes olnud väga kõikumine ning teinud läbi nii suuri langusi kui stabiilset tõusu. Töötajate arv on aga püsinud pidevalt väga sarnasel tasemel.

Skeem 8. Kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonna ettevõtete ja töötajate arvude võrdlus aastatel 2010-2017 lõikes.

Ressursid

Antud valdkonnas on eelkõige oluline meelitada Peipsiääre valda turiste ning kohalikke elanikke, kes antud valdkonna ettevõtjate poolt pakutavaid teenuseid tarbiks. Samuti on oluline optimaalse koguse ärimaade olemasolu vallas, mis võimaldaks vajadusel ettevõtetel laieneda.

6 Kokkuvõte

Peipsiääre vallal on ettevõtluseks vajalikke loodusressursse suhteliselt palju. Valla pindala on 652 km², millest metsamaad on 49% ja haritavat maad 24%. Maavarade osas on vald suhteliselt vaene, omades väga vähesel määral mäe- ja turbatööstusmaad ning ka maardlaid jääb valla aladele väga vähe. Vallas on palju vaba maad, mida oleks võimalik ettevõtluse arengu seisukohalt ära kasutada. Samas tuleb kindlasti tähele panna, et valda ei läbi ükski põhimaantee, mis tooks siia suuremat transiitliiklust. Tegemist on rahuliku elukeskkonnaga, kus on tugi- ja kõrvalmaanteede kaudu head ühendused kõigi suuremate keskustega.

Valla tööeline elanikkond on olnud pidevas vähenemises ning hetkel on tööturule sisenejate arv enam kui kolmandiku võrra väiksem tööelistest elanikest. See tähendab pidevat eakate koguarvu suurenemist ja tööelise elanikkonna osakaalu vähenemist rahvastikus. Üha enam tuleb hakata tähelepanu pöörama eakale elanikkonnale suunatud teenuste osutamisele, seda kõike langeva maksutulu tingimustes.

Peipsiääre valla ettevõtlus on võrreldes Tartu maakonnaga üldiselt üsna kehvast seisust, sest Tartu maakonna ettevõtlusest moodustub Peipsiääre ettevõtlus alla 2%. Samuti on ettevõtluse populaarsus hakanud kahanema, isegi kui tegelikkuses on vaja ettevõtte alustamiseks vaid id-kaarti ja selle lugejat ning 5 minutit.

Peipsiääre vallas oli 2017. aastal registreeritud 450 ettevõtet, millest 322 olid äriühingud. Võrreldes aastaga 2013 on ettevõtete arv kasvanud 66 ettevõtte võrra. Valla ettevõtted pakuvad tööd kokku 580 inimesele, kuid tööelisi elanikke on kokku 3 464. See tähendab, et suur osa tööelisest elanikkonnast on sunnitud käima tööl naabervaldades. Suurima töötajate arvu ja käibega on töötleva tööstuse ettevõtted ning selgelt eristub neist valla suurim ettevõtte OÜ Vara Saeveski.

Kõige rohkem ettevõtteid tegutses uuritavate aastate jooksul tertsiaarsektoris, millele järgnesid sekundaar- ja primaarsektor. Aastate lõikes kasvas enim tertsiaarsektor, sekundaar- ja primaarsektor on teinud läbi nii kasvamist kui ka kahanemist. Kõige rohkem ettevõtteid tegutses põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi valdkonnas.

Turismiga seotud ettevõtluse suurimaid probleeme on hooajalisus ning seetõttu on antud valdkonnaga tegelevatel ettevõtjatel raske ennast ära elatada talvisel perioodil. Küsimus on selles, kuidas vähendada turismiga seotud hooajalisust ja kuidas on võimalik omavalitsusel luua ettevõtjale soodsad võimalused seda tüüpi ettevõtluse (nt spa-hotelli) arendamiseks? Samuti tuleks mõelda, kuidas oleks võimalik valla loodusressursi ära kasutada turismiga seotud ettevõtluse arendamiseks, mis oleks aastaringelt tulu toovad? Kas oleks võimalik pakkuda suusaretkede või kelgukoerte reise looduses või matkasid Peipsi järvel? Loodusturism on aastate jooksul üha enam moodi läinud ja inimesed otsivad võimalusi looduses aja veetmiseks.

Samuti oleks vaja mõelda kas ja kuidas oleks võimalik valda meelitada välisinvestoreid. Kas on ettevõtluse valdkondi, millest investorid võiksid huvitatud olla ja kuidas oleks võimalik nendega koostööd arendada?